

Emigraria

Met het verschuiven van de grenzen binnen de Europese Unie is ook de interesse voor emigratie richting het oosten en het zuiden verlegd. Het ondernemersbloed begint sneller te stromen bij het zien van de enorme oppervlakten goedkope grond en de wens dat het melkquotum nog ruimte biedt om koeien te melken.

Enkele tientallen ondernemers vestigden zich al in de zogenaamde nieuwe EU-landen. Naarmate het oosten van Duitsland overspoeld lijkt te worden met Nederlandse agrariërs lonken de landen die verderop in meer oostelijke en zuidelijke richting liggen. Vooral nu er tien landen gaan toetreden tot de Europese Unie. Subsidies liggen in het verschiet en het al toegewezen landenquotum biedt nog ruimte voor de melkerij van koeien. Het zijn vooral landen als Polen, Tsjechië en Hongarije waar de Nederlandse ondernemersgeest zich begint te ontplooiën.

Tsjechië is wellicht een van de meest interessante landen die zich bij de EU zal aansluiten. Emigratiebegeleider Frits Bennink van Interfarms is enthousiast over de kansen. 'Er is een enorm goed toekomstperspectief. Met ons westerse management is er een goed rendement te halen en genoeg geld te verdienen omdat het pakket aan kosten laag ligt.' De pachtprizen liggen op 20 euro per hectare, terwijl ook grondaankopen (via een BV) tot de mogelijkheden behoort en dat kost tussen 1500 en 4000 euro per hectare. Voor 700.000 euro is het verwerven van een bedrijf met 150 koeien haalbaar, waarbij de gebouwen en de veestapel aan de westerse eisen zijn aangepast en de bank helemaal buiten spel blijft. 'Bij de bank hoeft je niet aan te kloppen voor geld', noemt Bennink een van de grootste nadelen.

In eerste instantie was de emigratiemakelaar Bennink, die een breed pakket aan emigratielanden in portefeuille heeft, maar gematigd enthousiast over de 'nieuwe' landen. 'Het is toch voormalig Oostblok en daarmee is ondernemen een beetje griezelig.' Pionieren blijft het volgens Bennink nog steeds, maar hij noemt de risico's bij emigreren naar Tsjechië overbrugbaar. 'Je kunt er veilig zaken doen.' Komend jaar zullen zo'n tien agrariërs zich vestigen in Tsjechië, verwacht hij. 'Het land zal in de toekomst zeker een plaats verwerven op de lijst van populaire emigratielanden. Dat zien wij nu al aan de interesse.'

In Polen zagen de afgelopen jaren zo'n honderd

Welke zijn de nieuwe EU-lidstaten?

De tien nieuwe landen die de Europese Unie in 2004 zullen versterken zijn Estland, Letland, Litouwen, Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Malta en Cyprus. In 2007 zullen Roemenië en Bulgarije toegevoegd worden aan de EU, terwijl ook Turkije bezig is een plaats te verwerven. De tien landen vertegenwoordigen een melkquotum van naar schatting 18 miljoen ton, ongeveer 15 procent van de hoeveelheid die de andere lidstaten van de EU volmelken.

Tabel 1 – Aantal koeien en melkproductie nieuwe EU-landen in 2001 (cijfers Malta en Cyprus uit 1999), bron: PZ

land	aantal melk- koeien x 1000	melkgift per koe in kg
Polen	2967	3800
Tsjechië	485	5570
Litouwen	460	3673
Hongarije	361	6100
Slowakije	256	4225
Slovenië	212	3122
Letland	209	4055
Estland	129	5051
Cyprus	24	5674
Malta	10	5400

agrariërs nieuwe mogelijkheden, met zeer wisselend succes, beaamt Henk Nieuwenhuis. 'In het begin waren het avonturiers en gelukszoekers die naar Polen vertrokken. Meer dan de helft van die emigraties is mislukt', vertelt de ondernemer, die naast een eigen Poolse akkerbouwbedrijf ook bemiddelt in Poolse bedrijven en arbeiders. 'We hebben in de laatste zeven jaar 18 ondernemers op

Meine Siebenga: 'Veel toekomst voor mensen met een talenknobbel'

'We mogen niet mopperen, maar toen we begonnen hadden we hogere verwachtingen.' Meine Siebenga is voor een kwart deel eigenaar van een gemengd bedrijf in Tsjechië en maakt na vijf jaar voorzichtig de balans op. 'Eigenlijk heeft het tot nu toe alleen maar geld gekost', aldus de melkveehouder, die in Lelystad ook nog 140 koeien melkt. 'Maar komend jaar hopen we winst te draaien en vanaf 2004 zal het nog beter gaan', verwacht hij met de subsidie uit de EU-pot in het vooruitzicht. 'Dan tikt 2300 hectare grond wel flink aan.'

Opgelucht is Siebenga eerlijk gezegd wel over de vooruitgang die er op het bedrijf geboekt is. 'Ik heb me inderdaad wel eens afgevraagd waar we aan begonnen waren.' Met drie mede-investeerdere beheert hij een bedrijf met 350 melkkoeien en 2300 hectare pachtgrond met voornamelijk akkerbouw. De meeste kopzorgen hadden de ondernemers echter met het managen van de honderd medewerkers. 'Over landbouw hoeft je ze niets te vertellen, maar ze moeten wel leren hoe ze een heel bedrijf moeten besturen en er geld op kunnen verdienen.' Eigenlijk had een Nederlandse manager continu op het bedrijf moeten rondlopen, geeft Siebenga grif toe. 'Maar voor geen van ons was het een optie om in Tsjechië te gaan wonen.' Elke maand stapte Siebenga dus in het vliegtuig om de zaken op zijn tweede bedrijf in orde te krijgen. 'Het land heeft ongekende mogelijkheden. Tsjechië kent een grootschalige structuur en de mensen zijn goed opgeleid.' Het grootste probleem is de taal. 'Voor iemand met een talenknobbel is er gigantisch veel toekomst', vertelt Siebenga, die na een jaar taallessen de handdoek in de ring gooide. De veestapel bestond in eerste instantie uit 650 melkkoeien, maar werd ingekrompen tot 350. 'Voor dat aantal hadden we goede gebouwen en we wilden eerst aan de kwaliteit werken.' Met zo'n 8000 liter gemiddeld ligt de

productie op peil, met dank aan de honderd uit Nederland geïmporteerde dieren — 'die doen het uitstekend' — en de twee vrouwelijke managers die sinds kort de zorg over de koeien hebben. 'Negenduizend liter en meer is zeker mogelijk, maar dan moeten de omstandigheden nog beter zijn', licht Siebenga toe, waarbij hij inmiddels uit ervaring weet dat hij de lat niet te hoog moet leggen. 'Aan productieverhoging zijn we echt nog niet toe.'

Meine Siebenga: 'Voor geen van ons was het een optie om in Tsjechië te gaan wonen'

gang geholpen, van wie het afgelopen jaar slechts één', geeft hij de huidige geringe animo weer. Een van de belangrijkste obstakels voor emigratie naar Polen is het niet op naam kunnen krijgen van grond. 'Dat schrikt investeerders af', weet Nieuwenhuis, die daarbij noemt dat het rondzetten van de hele financiering vaak onderschat wordt. 'Grond en arbeid mogen dan wel goedkoop zijn, maar de andere kosten voor onder andere kunstmest en goed gebruiksvet liggen op hetzelfde niveau als in Nederland, terwijl diesel bijvoorbeeld nog duurder is.' Daarbij komt dat geld lenen om het bedrijf te financieren ook in Polen moeilijk en bovendien duur is. 'Bij overschrijding van de betalingstermijn is de rente 2 procent per maand', geeft de Polenkenner als voorbeeld.

Nederlands management

Zeer terughoudend over de emigratie naar de nieuwe EU-landen is Herman Hendriks van BBP Agrar

Service, een dochteronderneming van LTO Vastgoed. 'Het aandeel eigen vermogen moet wel 120 procent zijn', merkt hij cynisch op over landen als Hongarije en Tsjechië. 'Je moet ervoor zorgen dat je na het investeren voldoende geld achter de hand houdt om onvoorziene zaken en opstartproblemen te bekostigen. Het kan maar zo zijn dat de melkfabriek drie maanden geen melkgeld uitbetaalt.' Als minimale hoeveelheid eigen vermogen raadt Hendriks 500.000 tot 600.000 euro aan. 'Er is geen bank die interesse heeft in financiering. Grond kun je niet kopen, aan quotum hangt geen prijskaartje en de gebouwen zijn niets waard.' Als hij dan verder filosofeert over de rendementen die mogelijk zijn in deze landen, is zijn conclusie negatief. 'Je haalt er een jaar later geen ton winst uit als je een miljoen hebt geïnvesteerd. Drie tot vijf jaar quitte draaien is een reëlere doelstelling.' 'Mijn hart zegt "ja"', geeft de sceptische Hendriks toe als hij naar de mogelijkheden in de nieuwe EU-landen kijkt. 'Maar het is nu nog te vroeg. Het blijft voor ons

Pioniersgeest en portemonnee worden op de proef gesteld in nieuwe EU-landen

Tien extra kansen voor emigratie

Emigraria

nog bij oriënteren. We bekijken van jaar tot jaar hoe de ontwikkelingen zijn.'

Wat is dan belangrijk om te slagen in landen als Polen en Tsjechië? 'Je moet kunnen en willen managen', luidt de algehele opinie. Vooral bij melkveebedrijven is dit een nog belangrijker onderdeel. 'Je kunt je niet omdraaien of er gaat weer wat mis en dat is bij koeien natuurlijk rampzalig', weet Nieuwenhuis uit ervaring. Zijn advies luidt: 'Zorg dat het management vanuit Nederland komt en blijf zelf bij de geldkraan zitten.'

Een beetje een avonturier moet je nog steeds zijn om te slagen. Maken Nederlandse veehouders zich druk over de laatste honderd gram aan krachtvoer die een koe per dag krijgt, de geëmigreerde collega staat voor meer basisvraagstukken. Welk rantsoen is het meest effectief? Is er wel voldoende voer voor de winter? Er zijn weinig voorbeelden van succesvolle bedrijven in de betreffende landen die de koers aan kunnen geven. 'Elke dag sta je weer voor nieuwe verrassingen', overpeinst Nieuwenhuis. 'Je blijft improviseren.'

'Last but not least' is het aansturen van personeel voor veel ondernemers een zeer moeilijk onderdeel van het management en dat heeft naar zijn idee veel te maken met de achtergronden van de werkers uit Polen. 'Ze hebben vijftig jaar onder een communistisch regime gewerkt en het was verboden te denken. Enige vorm van verantwoordelijkheidsgevoel werd afgestraft.' Leer de cultuur kennen en zorg ervoor dat Polen je tweede vaderland wordt, adviseert Nieuwenhuis, die zelf slechts enkele woorden Pools spreekt. 'Dat is zeker een handicap, maar het is een hele moeilijke taal.' Hendriks wil overigens wel de kanttekening plaatsen dat de Polen een wat andere mentaliteit hebben. 'Mijn ervaring is dat de mensen in Hongarije en Tsjechië betrouwbaarder zijn.'

Europese subsidies

Het laatste halfjaar is er weer meer belangstelling voor emigratie in oostelijke richting, stelt Nieuwenhuis vast. Het heeft alles te maken met de toetreding tot de EU, waarbij een interessante hoeveelheid subsidies in het verschiet liggen. 'Een flink aandeel van de EU-subsidies komt vanaf mei 2004 in Polen terecht. Ze hebben daar zeer goed over onderhandeld.' Wie denkt nog onbepaald te kunnen gaan melken komt wellicht bedrogen uit. De Europese Unie heeft de verschillende landen al een hoeveelheid quotum toegewezen, alhoewel die overigens wel meer liters omvat dan het betreffende land produceert. Nieuwenhuis verwacht zeker dat de belangstelling weer zal aantrekken en dat er niet alleen grote kansen liggen voor Nederlandse ondernemers in Polen maar dat de slagingskans ook steeds groter zal worden. 'Het is alsof je dertig tot veertig jaar terug in de tijd stapt. Uit ervaring weten we hoe de landbouw zich daar zal ontwikkelen de komende jaren.'

Alice Booij

Eddy Bos: 'Geen stress voor koe en boer'

Boeren zoals het hoort, dat was de insteek van Eddy Bos (50) toen hij in Polen een melkveebedrijf opzette. 'Een Nederlandse koe kan zich niet meer normaal gedragen.' Al twee jaar melkt hij samen met zijn Poolse vrouw Magda, tevens dierenarts, 45 koeien op 55 hectare eigen grond en 15 hectare huurland. 'We houden alle twee van koeien', klinkt de logische drijfveer voor de start van de onderneming, waarbij hij opmerkt dat samenwerking met een Pool(se) noodzakelijk is. 'Ze willen het eigendom van de grond wel zoveel mogelijk in eigen hand houden.'

Zo'n 70.000 euro kostte de boerderij, waarbij de prijs van de jonge zeekleigrond op 500 euro per hectare lag. De 45 drachtige vaarzen kwamen uit Nederland om de basis te leggen voor de veestapel. Voor 250 euro per koe werd de stal omgetoverd tot een luxe potstal en kwam een tweedehands melkinstallatie uit Nederland. Met 8773 kilo melk en 3,77% vet en 3,44% eiwit nestelden de koeien zich meteen op de achtste plaats in het regio-productieklassement.

Eddy is naast geëmigreerd veehouder vooral bekend als adviseur bij het Veeteeltkundig Ingenieursbureau (VIB) in het Drentse Westervelde, waarbij de rundveevoeding tot zijn specialiteit behoort. Door zijn advieswerk is hij regelmatig weg en de verzorging van de koeien laat het echtpaar vol vertrouwen over aan de drie personeelsleden. 'Er scheelt geen liter aan', waardeert Eddy de inzet van de medewerkers, die hem samen zo'n 700 euro per maand kosten. 'Je moet met de cultuur leren omgaan en de mensen in hun waarde laten.'

Het echtpaar had eigenlijk willen investeren in een nieuwe stal met het doel verder door te groeien naar 80 tot 100 koeien, maar Magda vertelt dat de melkprijs blijft hangen op zo'n 20 eurocent per liter. 'Met deze melkprijs doen we even rustig aan.' Toch is Eddy heel positief over de inkomensontwikkeling in Polen. 'Met dit aantal koeien kun je prima een inkomen verdienen, vooral als je veel zelf doet.' Het echtpaar hoopt dat het bedrijf verder zal uitgroeien naar een productie van 1 miljoen liter melk. Een melkquotum is er nog niet in Polen, dus ze kunnen nog stevig doormelken. Maar alles op zijn tijd, zie je Eddy denken. 'Het leven is hier absoluut niet gestrest; niet voor de koeien en niet voor ons. Dat willen we graag zo houden.'

Eddy en Magda Bos: 'Een Nederlandse koe kan zich niet meer normaal gedragen'

